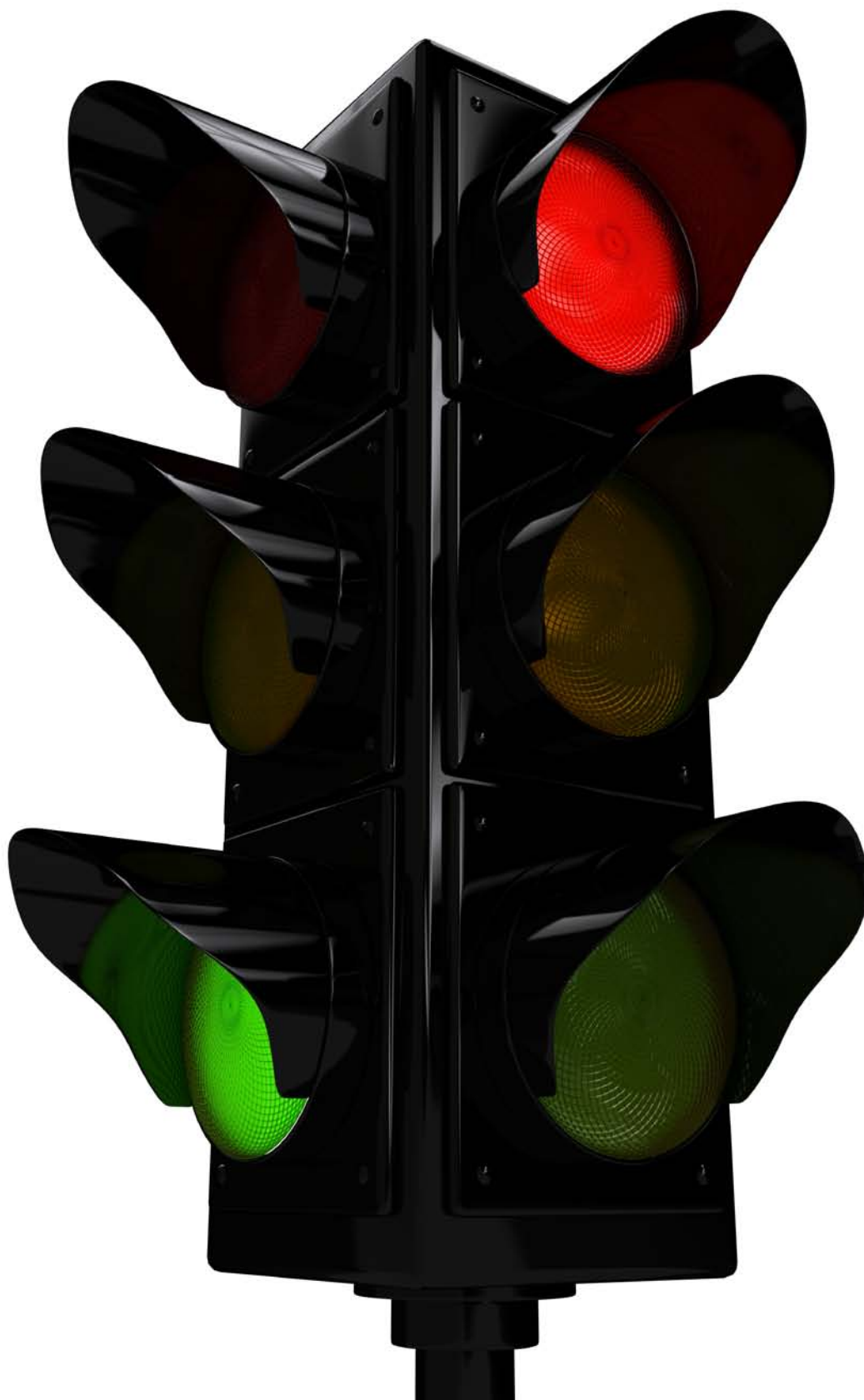

En hållbar energi- och klimatpolitik

Är energi- och klimatpolitiken en ny version av Kejsaren utan kläder?

MARIA SUNÉR FLEMING, ANSVARIG ENERGI- OCH KLIMATPOLITIK, SVENSKT NÄRINGSLIV

LINA PALM, ENERGIDIREKTÖR, SKGS - SKOGEN, KEMIN, GRUVORNA OCH STÅLET

Det sägs att det är lätt att ”ställa om” energisystemet. Att vi självklart och enkelt ska nå noll klimatutsläpp och kanske ett helt förnybart energisystem. Men är det realistiskt eller är det bara en ny version av sagan om kejsaren utan kläder? Globalt sker en utveckling mot lägre kostnader och ökad tillgång på energi, ledd av skiffergas-explosionen i USA och även peak-oil verkar ha skjutits fram. Det saknas fortfarande ett globalt ramverk för klimatet. Att diskutera vad olika energi- och klimatpolitiska vägval innebär – för ekonomin och näringslivets konkurrenskraft i Sverige och EU i en globaliserad värld – anser vi är nödvändigt.

Utgångspunkter för energipolitiken

Energi- och klimatpolitiken har stor betydelse för näringslivet. Sverige har byggt upp stora delar av sin industristruktur utifrån att vi har god tillgång till råvaror och energi till konkurrenskraftiga priser. Även nya näringar har behov av energi och framförallt el, exempelvis IT-sektorn med serverhallar. Råvaror och energi är än idag av stor vikt för Sverige. En långsiktigt trovärdig energi- och klimatpolitik är därför en viktig del i hur vi skapar ett konkurrenskraftigt Sverige som är attraktivt för näringslivets framtida investeringar. Framförallt får energipolitiken en stor betydelse om den missköts.

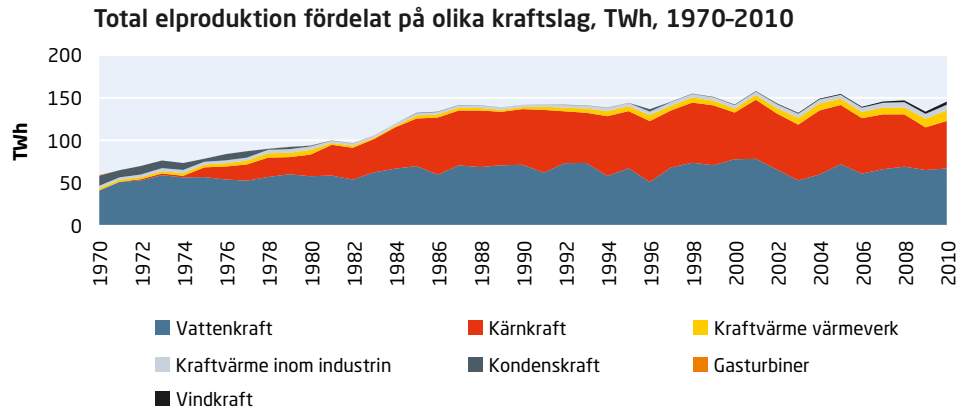
Tyvärr blir energi- och klimatpolitik en allt mer politiskt taktisk fråga, inte minst vad gäller elförsörjningen. Detta är olyckligt. Elförsörjning är en alltför viktig fråga för att utnyttjas för att vinna kortsiktiga politiska poäng på. De politiska ställningstaganden som görs idag måste vara tillräckliga för att säkerställa att vi om 20–40 år har säker tillgång till el när den behövs, till konkurrenskraftiga elpriser. Beslut om målsättningar och styrmedel måste fattas utifrån bra faktaunderlag och inte utifrån förhoppningar och önsketänkande.

Energipolitiken baseras på tre grundpelare som är kloka och bra. Den första är konkurrenskraft, vilket innebär marknadsmässig kostnadseffektivitet och konkurrenskraftiga priser. Den andra är leveranssäkerhet, att energi ska finnas tillgänglig när den behövs. Den tredje är miljö och klimat och det är självklart att energiförsörjningen ska ge så låg miljöpåverkan som möjligt. En hållbar och ansvarsfull energipolitik innebär att alla tre grundpelarna kan balanseras. Den utveckling vi ser idag har i princip glömt bort de två första pelarna i energipolitiken och helt koncentrerats på klimat och förnybart. Detta är inte en hållbar energipolitik och det är dags att fundera på hur vi går vidare.

Energisystemet idag

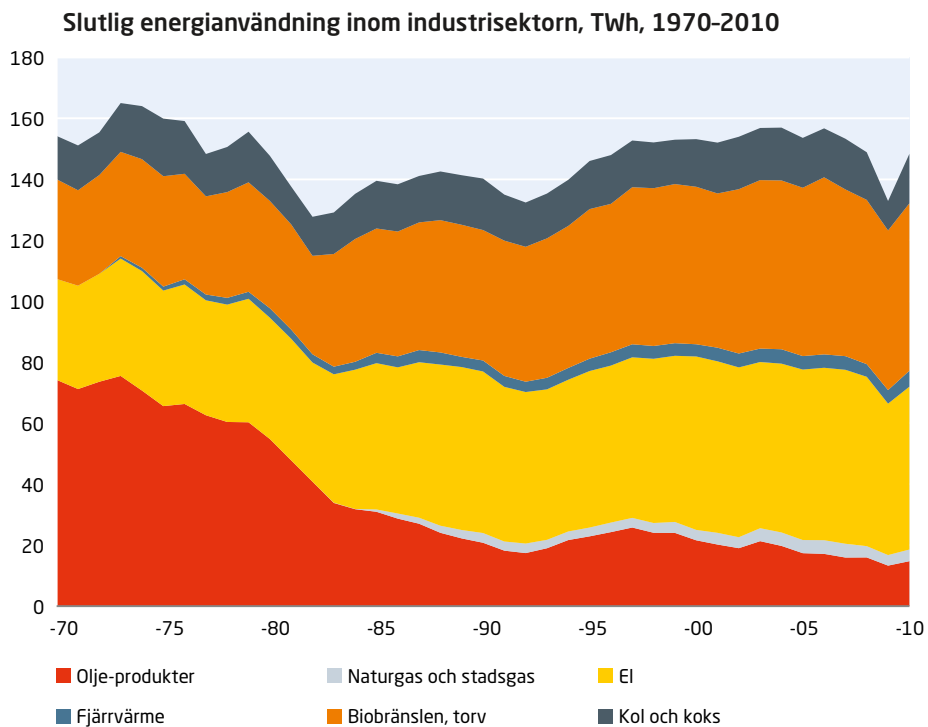
Energisystemet består i huvudsak av elproduktion, industrins energianvändning och transportsektorns energianvändning. Dessa sektorer bidrar i varierande grad till Sveriges utsläpp av koldioxid.

- Vårt elsystem är redan idag nästan helt fritt från koldioxidutsläpp. Trots detta kan vi se problem med att uppfylla ett klimatneutralt elsystem i framtiden. Dagens kärnkraft, som står för drygt 40 procent av elproduktionen kommer under 2020–2035 behöva ersättas av ny elproduktion allt eftersom den tekniska livslängden på nuvarande kärnkraftverk uppnås.

Källa: Energimyndigheten och SCB, SM serie EN 20 Årliga Energifbalanser.

- Industrins energianvändning består till stor del av el och biobränslen, men också fossila resurser både som energibärare och råvara i processerna. Stålsektorn använder kol som reduktionsmedel och för plast och kemiindustrin är olja och gas en huvudråvara. Att kraftigt minska koldioxidutsläppen för delar av vår svenska basindustri innebär en stor utmaning och kanske helt nya processer.

Källa: Energimyndigheten och SCB.

Anm. Det bränsle som används för el- och värmeproduktion inom industrin redovisas i el- och värmestatistiken.

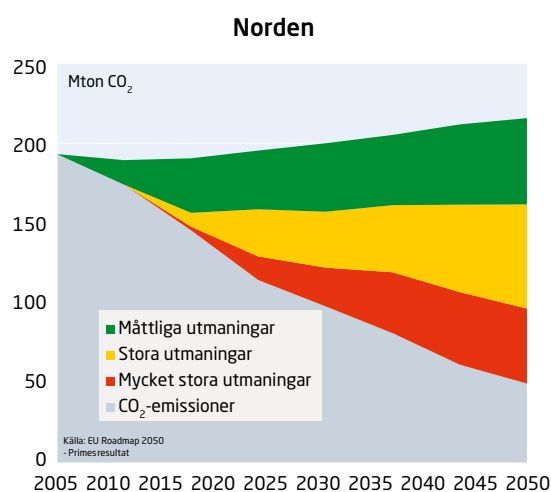
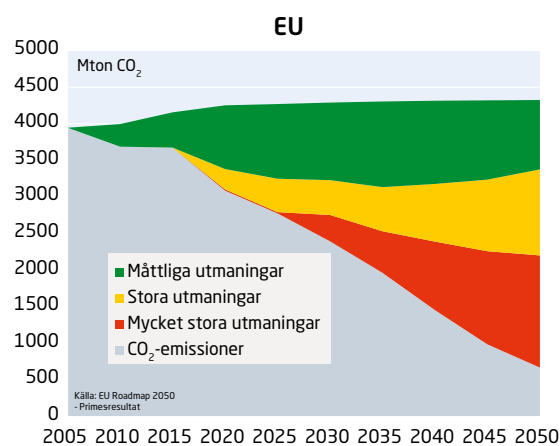
- Transportsektorn står idag för nära en tredjedel av de svenska koldioxidutsläppen och för cirka en fjärdedel av Svergies energiförbrukning. Fordon produceras för en global marknad och använder bränsle som säljs på en världsmarknad. Sverige kan därför inte ensamt styra utvecklingen mot fossiloberoende.

Svenskt Näringsliv och SKGS har låtit forskning- och utredningsföretaget Profu hjälpa oss att blicka fram mot 2050 för att analysera olika framtidsbilder och värdera utmaningarna i dessa. Värderingen har resulterat i en klassificering av utmaningarna som måttliga, stora, respektive mycket stora. Vårt syfte med analysen som genomförts är att initiera en debatt och lyfta ett antal utmaningar som vi ser behöver diskuteras. Resultatet visar att utmaningarna i att kraftigt minska klimatutsläppen och samtidigt balansera energipolitikens tre pelare är betydande i alla analyserade scenarier.

Slutsatser

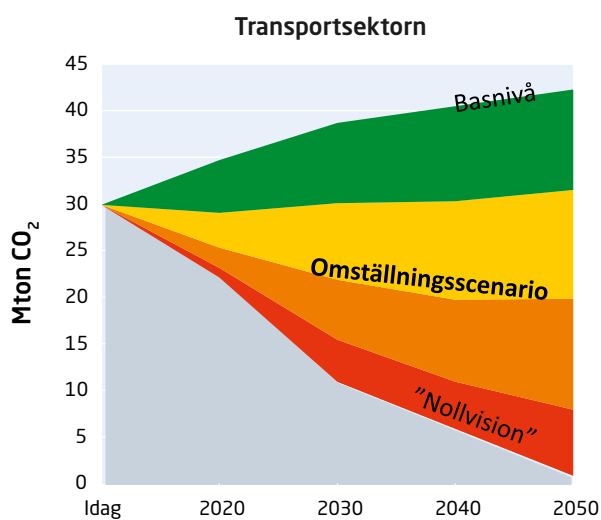
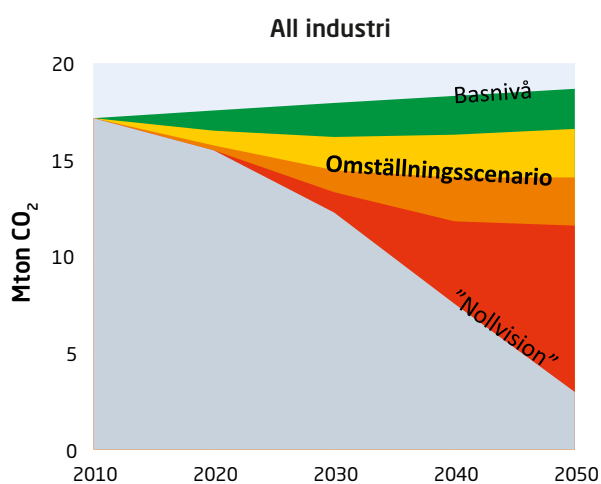
Det är flera resultat som är synnerligen intressanta och vi vill lyfta fram några:

- Utmaningarna i omställningen till ett klimatneutralt energisystem såväl i Sverige, Norden som EU till 2050 är mycket stora, så stora att man kan argumentera för att möjligheten att man ska lyckas fullt ut i omställningen är begränsad. Att nå 100 procent förnybart till 2050 är osannolikt. Detta illustreras i diagrammen nedan för EU respektive Norden.

- Industri och transporter är de sektorer som förväntas minska sina koldioxidutsläpp mest i Sverige. Här är också utmaningarna och den globala konkurrensen som störst. Det måste prägla förväntningsbilden. I diagrammen nedan visas de bedömda utmaningarna för dessa två sektorer i olika scenarier som analyserats – basnivå, omställningsscenario, respektive nollvisioner.

- Vi gör klokt i att gå i hyggligt samma takt som vår omvärld. Teknisk utveckling kommer att vara en mycket viktig förändringsfaktor och i denna process är inte Sverige en isolerad ö. Förutsättningarna för vår klimat- och energipolitik sätts inte av Sverige ensamt. Att då försöka ”gå före” i politisk ambition för globala sektorer som industri och transporter kan leda fel.
- Vi kan inte ställa om till ett klimatneutralt energisystem med stor andel förnybart, utan att el- och koldioxidpriserna stiger kraftigt. Kostnaden för el, det vill säga elpriset, inklusive certifikat eller andra subventioner till förnybar kraft, kan fördubblas. Detta ser vi redan idag i Tyskland där kostnaden för subventionerna av den förnybara kraften nu överstiger marknadspriset för el.
- Tillgången till eleffekt kommer att bli av stor betydelse för att säkra elleveranserna alla årets timmar i det nordeuropeiska elsystemet. Vindkraft och solceller har lägre effektvärde och produktionen kan inte styras. Vattenkraftens betydelse ökar och produktions- och reglerförmåga måste värnas. Till följd av detta kan även elmarknaden behöva reformeras, för att bättre säkra tillgången på el varje sekund året runt.
- Utökad produktion av mer variabel kraft kräver också investeringar i nya elnät, i och mellan länder. Dessa stora infrastrukturinvesteringar är inte helt enkla att genomföra acceptansmässigt, och ökar kostnaden för kund.
- Kärnkraften har en nyckelroll i det svenska energisystemet. Både för att bibehålla konkurrenskraftiga elpriser i Sverige och ge möjlighet till större elexport. Ett system utan svensk kärnkraft är dock möjligt, om annan termisk kraft – exempelvis naturgas med CCS ersätter.
- Sverige vill ha en fossiloberoende transportsektor till 2030, medan EU har en mycket långsammare omställningstakt för transportsektorn. Vi måste fråga oss vad vi vinner på att försöka gå långt före i en sektor där vi har begränsad rådighet över utvecklingen?

- Energieffektivisering – en av många nyckelåtgärder i omställningen. Vi har en lång tradition av energieffektivisering i Sverige, men ännu återstår åtgärder att genomföra. Inom den energiintensiva industrin är potentialen måttlig (se t ex figurerna ovan för järn och stål respektive kemiindustrin, i vilka energieffektiviseringar ingår i de ”gröna fälten”), medan potentialen i exempelvis bostads- och servicesektorerna är större. Allra störst betydelse för omställningen har dock effektiviseringar i transportsektorn, men dessa påverkas i hög grad av normer som sätts internationellt.

100 procent hållbar energipolitik

En bra energipolitik är en viktig del i hur vi skapar ett generellt bra näringslivsklimat i Sverige och EU. Fokus måste vara att balansera de tre pelarna i energipolitiken och förena de krav näringsliv och kunder ställer i form av funktionalitet – leveranstrygghet, konkurrenskraftiga och förutsägbara priser – med övriga samhälls krav som klimat- och miljöhänsyn.

De svenska och europeiska politikerna måste ta sitt ansvar för energi- och klimatpolitiken och hur den står sig i den globala kontexten. De politiska beslut som fattas får stora ekonomiska konsekvenser och är för viktiga för att lämnas åt taktiserande och önsketänkande. Det är stora utmaningar som måste hanteras. Elsystemet kräver stabilitet och säkra leveranser, samtidigt som en omställning mot mer förnybar och variabel el riskerar leda i andra riktningen. Hur kan vi säkerställa att inte stabiliteten, leveranssäkerheten och kundernas räkningar inte blir lidande? I dagsläget finns det en betydande osäkerhet kring hur vi säkerställer detta i ett längre tidsperspektiv. Kan näringsliv och konsumenter lita på att politiken kommer att leverera?

Hur ska svenska politiker bäst värna hela Sveriges konkurrenskraft, samtidigt som vår klimatbelastning minskar? Det finns inga enkla svar, men en dialog mellan näringsliv och politik, mellan företag och beslutsfattare och olika aktörer är en god start. Det är starten för att skapa en 100 procent hållbar energipolitik, och inte en ny version av kejsaren utan kläder.

www.svensktnaringsliv.se

Storgatan 19, 114 82 Stockholm

Telefon 08-553 430 00